ADOMÁNYGYŰJTŐ SZERVEZETEK ÖNSZABÁLYOZÓ TESTÜLETE

Állásfoglalás

Vagyonadó és civil adományozás: az állam ösztönözze a magánforrások bevonását

Az Adománygyűjtő Szervezetek Önszabályozó Testülete fontosnak tartja, hogy a vagyonadó kialakításáról jelenleg zajló társadalmi egyeztetésben megjelenjen a civil szervezetek támogatásának kérdése is, mint a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésének eszköze.

Álláspontunk szerint a vagyonadó szabályozásának kialakítása jó alkalmat teremt arra, hogy Magyarország Kormánya újragondolja a civil szervezeteknek nyújtott magánadományok adóösztönzését. Olyan rendszert tartunk kívánatosnak, amelyben az állam érdemi adókedvezménnyel ösztönzi, hogy magánszemélyek saját forrásaikból támogassanak közösségi célokat. Az állami ösztönzés így nem kiváltaná, hanem megtöbbszöröznė a magánforrásokat, erősítve ezzel a civil társadalom pénzügyi függetlenségét, társadalmi beágyazottságát és az adományozási kultúrát.

Az állami támogatás és a magánadományok ösztönzése két külön pillér

Fontos különbséget tenni a már megfizetett adók civil célú felhasználása, azaz az állami költségvetésből nyújtott civil támogatások, valamint a saját forrásból történő adományozás állami ösztönzése között. Ezek egymást kiegészítő, de eltérő logikájú eszközök.

Természetesen alapvető kérdés az is, hogy az állam a már rendelkezésére álló közpénzekből milyen célokra, milyen rendszerben és milyen hatékonysággal támogatja a civil társadalmat. Fontosnak tartjuk, hogy mielőbb, széles körű és érdemi civil részvétellel készüljön el egy hosszú távú kormányzati civil stratégia, amely világosan meghatározza az állam és a civil szektor együttműködésének céljait és prioritásait. A stratégiában megfogalmazott céloknak ezt követően következetesen meg kell jelenniük az állami támogatási rendszerekben, azok finanszírozási prioritásaiban, eredményességi mutatóiban és értékelésében is.

A civil társadalom finanszírozásának másik fontos pillérét jelentik az önkéntes magánadományok. Ennek erősítésében az államnak szintén szerepet kellene vállalnia: olyan adózási ösztönzőket érdemes kialakítani, amelyek érdemben növelik a magánszemélyek saját forrásból történő adományozását. Jelen állásfoglalás elsősorban erre a kérdésre helyezi a hangsúlyt.

A jelenlegi adórendszer egyáltalán nem ösztönzi a magánszemélyek adományozását

Magyarországon jelenleg a magánszemélyeket semmilyen személyi jövedelemadó-kedvezmény nem illeti meg azért, ha saját jövedelmükből vagy megtakarításaikból civil szervezetet támogatnak. Ez nem mindig volt így: a magyar adórendszer korábban elismerte a közcélú adományozást, a kapcsolódó kedvezmény azonban 2010-től megszűnt.

Magyarországon 1997 óta működik az SZJA 1%-os felajánlási rendszer civil szervezetek javára, amelyet fontos és értékes részvételi lehetőségnek tartunk – annak ellenére, hogy a civil szektor finanszírozásában alig tesz ki 1%-ot ez a bevétel. Ennek révén az állampolgárok maguk dönthetnek személyi jövedelemadójuk egy részének civil célú felhasználásáról, ugyanakkor az SZJA 1% nem önkéntes adomány saját többletforrásból, hanem az egyébként is megfizetendő adó egy részéről való rendelkezés.

Hasonló logikát követ a vagyonadó tervezetének azon rendelkezése is, amely szerint az adózó a megfizetett vagyonadó 5%-áról a Nemzeti Együttműködési Alap javára rendelkezhet. Ezt üdvözlendő elemnek tartjuk, mert lehetőséget teremt arra, hogy a vagyonadó egy része civil célokat szolgáljon, ugyanakkor ez – az SZJA 1%-hoz hasonlóan – nem saját forrásból történő adományozás: az adózó nem a saját, szabadon felhasználható jövedelméből vagy vagyonából ad, hanem a már megfizetendő adó egy részének felhasználásáról rendelkezik.

A civil társadalom hosszú távú finanszírozását véleményünk szerint az szolgálja legjobban, ha az állam nem csak arra ad lehetőséget, hogy az adófizető a központi költségvetést egyébként megillető összegről rendelkezzen, hanem a valódi magánforrások bevonását is ösztönzi. Olyan rendszer kialakítását tartjuk kívánatosnak, amelyben ha egy magánszemély saját forrásából támogat vagy alapít közcélra civil szervezetet, akkor az állam ehhez megfelelő mértékű adókedvezménnyel járul hozzá.

Ennek fontos előnye a multiplikátor hatás. Az állami ösztönzés nem helyettesíti a magánforrást, hanem további forrást mobilizál: az adományozó maga is hozzájárul, az állam ezt kiegészíti, a civil szervezet pedig a forrást önkéntes munkával, közösségi részvétellel, további adományokkal és társadalmi értékteremtéssel képes tovább sokszorozni. Az állam ebben a rendszerben egyfajta társfinanszírozóként működik: ha az állampolgár hajlandó saját forrásából hozzájárulni egy társadalmilag hasznos ügyhöz, akkor az állam maga is hozzátesz ehhez az adókedvezményen keresztül.

A vagyonadó bevezetéséről szóló jelenlegi vita különösen alkalmas arra, hogy erről a kérdésről is gondolkodjunk. A jelentős magánvagyonnal rendelkező emberek a világ számos országában fontos szerepet töltenek be a filantrópia, a mecenatúra és a civil kezdeményezések finanszírozásában. Ugyanakkor az adományozás kultúrájának erősítése nem csupán a tehetősebb rétegek megszólítását jelenti: fontos ösztönözni az átlagos vagy még alacsonyabb átlagos jövedelemmel rendelkező emberek jótékonykodását is, hiszen a sokak által felajánlott kisebb összegek együttesen jelentős társadalmi értéket teremthetnek és elősegíthetik a társadalmi összetartozás érzését is. Egy jól működő társadalomban természetes, hogy az állami szerepvállalás mellett magánszemélyek is saját erőforrásaikkal járulnak hozzá közösségi és társadalmi célokhoz.

Ennek erősítése nemcsak több pénzt jelent a civil szektornak. Erősíti a személyes felelősségvállalást, a társadalmi részvételt, a helyi és országos közösségeket, valamint csökkenti a civil szervezetek kizárólagos függését az állami vagy pályázati forrásoktól.

Valódi ösztönzőkre van szükség

Az adókedvezmény mértékének, felső korlátainak, jogosulti körének és pontos technikai szabályainak meghatározása természetesen külön szakmai egyeztetést igényel.

Az ösztönzőnek azonban érzékelhetőnek kell lennie. Egy pusztán jelképes mértékű kedvezmény adminisztratív rendszert teremt ugyan, de aligha változtatja meg érdemben az adományozási döntéseket. A cél olyan konstrukció kialakítása kell legyen, amely ténylegesen arra ösztönzi a magánszemélyeket, hogy saját forrásukból többet fordítsanak közösségi célokra.

Nemzetközi példák azt mutatják, hogy az adórendszer az önkéntes adományozást jelentős mértékben ösztönözheti. Franciaországban a magánszemélyek bizonyos közérdekű célú szervezeteknek adott adományai után főszabály szerint az adomány összegének 66%-ával csökkenthetik személyi jövedelemadójukat, az adóköteles jövedelem 20%-áig figyelembe vehető adományok után. Az Egyesült Királyság Gift Aid rendszerében a jogosult civil szervezet minden 1 font megfelelő magánadomány után további 25 pennyt igényelhet vissza az adóhatóságtól. Franciaországban az ingatlanvagyonra kivetett vagyonadó (IFI) esetében is létezik filantróp ösztönző: meghatározott szervezetek támogatásakor az adomány 75%-a, évente legfeljebb 50 000 euróig, közvetlenül csökkentheti a fizetendő vagyonadót.

Az alapelv szerintünk egyszerű: ha egy magánszemély saját forrásából támogat közhasznú szervezete(ke)t, az állam ismerje el és érdemben ösztönözze ezt a társadalmi hozzájárulást.

Egy jól kialakított rendszer egyszerre erősítheti a civil szervezetek pénzügyi függetlenségét, az állampolgári felelősségvállalást, az adományozási kultúrát és a civil társadalom társadalmi beágyazottságát.

Az ASZÖT ezért azt javasolja, hogy a vagyonadó jelenleg zajló szabályozási folyamatában – illetve tágabban az adórendszer felülvizsgálatakor – vizsgáljuk meg a saját forrásból történő civil adományozáshoz kapcsolódó, valódi ösztönző erőt jelentő adókedvezmények bevezetésének lehetőségét is.